

Brüssel, 10.3.2020
COM(2020) 103 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks

1. Sissejuhatus

Euroopa 25 miljonit väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat (VKEd) moodustavad Euroopa majanduse alustala. Nad annavad tööd ligikaudu 100 miljonile inimesele, nende arvel on enam kui pool Euroopa SKPst ja nende tegevus annab olulist lisaväärtust igas majandussektoris. VKEd pakuvad uuenduslikke lahendusi ülesannetele, mis on seotud kliimamuutuste, ressursitõhususe ja sotsiaalse ühtekuuluvusega, ning aitavad levitada neid lahendusi kõigis Euroopa piirkondades. Seepärast mängivad VKEd keskset rolli ELi kaksiküleminekul nii kestlikule kui ka digitaalsele majandusele. Nad on Euroopa konkurentsivõime ja jõukuse ning majandusliku ja tehnoloogilise sõltumatuse pant ning aitavad tugevdada Euroopa vastupanuvõimet välistele vapustustele. Seega on VKEdel oluline osa ELi tööstusstrateegia eesmärkide saavutamises.

VKEd on Euroopa majandusliku ja sotsiaalse struktuuriga tugevasti põimunud. Nad annavad tööd kahele kolmest töötajast, pakuvad koolitusvõimalusi eri piirkondades ja sektorites, muu hulgas väheste oskustega isikutele, ning toetavad ühiskonna heaolu ka äärepiirkondades ja maapiirkondades. Iga Euroopa kodanik tunneb kedagi, kes on ise ettevõtja või töötab mõne ettevõtja juures. Euroopa VKEde probleemid, millega nad seisavad iga päev silmitsi normide järgimisel, teabe hankimisel, turule pääsemisel ja rahastamisvõimaluste otsimisel, on seega kogu Euroopa probleemid.

VKEd erinevad suuresti oma ärimudelite, suuruse, vanuse ja ettevõtja profiili poolest ning toetuvad ka erinevale nais- ja meessoost talentide pagasile. Nende hulgas on nii vabade elukutsete esindajaid ja mikroettevõtjaid teenustesektoris kui ka keskmise suurusega tööstusettevõtteid, nii traditsioonilisi käsitööstusettevõtteid kui ka kõrgtehnoloogilisi idufirmasid. Käesolevas strateegias võetakse arvesse VKEde konkreetseid vajadusi, et aidata neil mitte ainult kasvada ja laieneda, vaid toetada ka nende suutlikkust konkurentsipüsida, toime tulla ja kestlik olla. Seetõttu esitatakse strateegias auahne, terviklik ja valdkonnaülene käsitlus, mis põhineb iga liiki VKEsid toetavatel horisontaalsetel meetmetel ja nende konkreetsetele vajadustele suunatud meetmetel.

Strateegia meetmed toetuvad järgmisele **kolmele sambale**:

- **suurendada suutlikkust, et toetada üleminekut kestlikule ja digitaalsele majandusele;**
- **vähendada regulatiivset koormust ja parandada turulepääsu ning**
- **lihtsustada juurdepääsu rahastamisele.**

Eesmärk on vallandada iga liiki Euroopa VKEde potentsiaal juhtida kaksiküleminekut kestlikule ja digitaalsele majandusele. Kavas on märkimisväärselt suurendada kestlike ettevõtlastavatega VKEde ja digitehnoloogiat kasutavate VKEde arvu. Lõpuks püütakse

jõuda selleni, et Euroopast saaks kõige atraktiivsem koht, kus väikeettevõtet asutada ja arendada ning selle tegevust ühtsel turul laiendada.

Tulemuste saavutamiseks peavad strateegiat edasi kandma nii ELi tasandi meetmed kui ka liikmesriikide tugev pühendumus. Väga tähtis on VKEde kogukonna ja ettevõtjate endi aktiivne osalus. Seepärast rajaneb strateegia ELi ja liikmesriikide, sealhulgas piirkondlike ja kohalike ametiasutuste tugeval **rakendamispartnerlusel**. Ettevõtjad peaksid kasutama ELi investeerimisprogrammide pakutavaid võimalusi, et oma tegevust rohkem digitaliseerida ja kestlikumaks muuta, aga ka selleks, et ühtsel turul ja sellest väljaspool kasvada.

Strateegia lähtub väga tugevatest alustest, mis on loodud ELi VKEde poliitika kehtiva raamistiku ja kehtivate tugiprogrammidega, eelkõige 2008. aasta väikeettevõtlusalgatusega „Small Business Act“, 2016. aasta idu- ja kasvufirmade algatusega, ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmiga (COSME) ning programmist „Horisont 2020“ ja Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest rahastatud VKEde toetusmeetmetega¹. See aitab muu hulgas rakendada Euroopa rohelist kokkulepet, ringmajanduse tegevuskava, Euroopa andmestrategie ja Euroopa sotsiaalõiguste sammast.

Strateegia moodustab osa tööstuspaketist, mis sisaldab teatist ja sellele lisatud aruannet ühtse turu tõkete tuvastamise ja kõrvaldamise kohta („ühtse turu tõkete teatis“),² pikaajalist tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks („ühtse turu normide rakendamise tegevuskava“)³ ning Euroopa uut tööstusstrateegiat („tööstusstrateegia“)⁴. See põhineb paljudel ühtse turu tõkete teatise järeldustel selle kohta, milliste raskustega puutuvad kokku piiriülelset tegutseda soovivad VKEd. Selleks et hõlbustada VKEde kasvu ühtsel turul, on esmajoonel vaja ELi õigusaktid nõuetekohaselt üle võtta, neid kohaldada ja nende täitmine tagada. Ühtse turu normide rakendamise tegevuskavas on nende küsimuste lahendamiseks ette nähtud mitmesugused algatused. Tööstusstrateegias rõhutatakse VKEde rolli konkurentsivõimelise ja uuendusliku Euroopa tööstuse arendamisel.

2. Suutlikkuse suurendamine ning kestlikule ja digitaalsele majandusele üle minemise toetamine

Konkurentsivõimeline kestlikkus on Euroopa tuleviku juhtpõhimõte. **Kliimaneutraalse, ressursitõhusa ja paindliku digimajanduse kujundamiseks tuleb täielikult ära kasutada VKEde potentsiaal.** Majanduslikult, keskkonnanalasel ja sotsiaalselt kestlikuma Euroopa ülesehitamine peab käima käsikäes üleminekuga digitehnoloogiale. Selle eelduseks on vajaduspõhised meetmed, mille abil arendada majanduses välja jõudsalt edenev VKEde tasand ja pakkuda kasvuvõimalusi neile VKEdele, kes soovivad laieneda. Selleks et luua VKEdele sobiv ettevõtlus- ja innovatsioonitaristu, on tarvis investeringuid kogu ELis.

VKEd viivad kestlikku üleminekut edasi

---

¹ Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) on toetatud üle 900 000 ja Euroopa Sotsiaalfondist (ESF) üle 500 000 VKEd Euroopas.

² COM(2020) 93 final, 10.3.2020.

³ COM(2020) 94 final, 10.3.2020.

⁴ COM(2020) 102 final, 10.3.2020.

Paljud VKEd on hästi varustatud, paindlikud, kõrgtehnoloogilised ja uuenduslikud ning on pühendunud kestlikkust ja ringmajandust edendavatele väärtustele. Pääaegu veerand⁵ **Euroopa VKEdest juba osaleb sellises üleminekus** keskkonnahoidlike toodete või teenuste pakkumise kaudu ja hulk VKEsid (sealhulgas sotsiaalsed ettevõtted) juba teeb palju oma asukoha kogukondade jaoks. Paraku esineb seejuures ka suuri probleeme. Mõnel VKE-l on kestlikumate ärimudelite poole liikumisel raskusi. Kolmandik VKEdest on teatanud, et kui nad püüavad oma äritegevust ressursitõhusamaks muuta, peavad nad rinda pistma keeruliste haldus- ja õigusmenetlustega. Ent teadlikkus kliimamuutustega seotud riskidest ja muust keskkonnasurve suureneb ning tarbijate eelistused muutuvad. Seepärast on kestlikumate äritavade ja käitumismallide juurutamine VKEde konkurentsivõime püsimise ja kasvu jätkumise seisukohast väga tähtis. VKEsid tuleb selles üleminekuprotsessis toetada ning neile tuleb anda vahendid keskkonnariskide mõistmiseks ja nende leevendamiseks sellistes konkreetsetes sektorites nagu ehitus, plastid, elektroonika ja põllumajanduslik toidutööstus.

Enam kui 600 Euroopa ettevõtlusvõrgustiku liiget pakub VKEdele teenuseid, mis on kohandatud nende vajadustele. Paljud võrgustiku liikmed juba aitavad VKEdele kestlikumaks saada. Sellele tuginedes pakub ettevõtlusvõrgustik **spetsiaalsete kestlikkusnõustajate** teenuseid ja muid kestlikkusega seotud teenuseid. Kestlikkusnõustajad hindavad VKEde vajadusi ja annavad nõu selle kohta, kuidas investeerida ressursitõhusamatesse ja ringluspõhisematesse protsessidesse ja taristusse ning leida sobivaid äripartnereid. Samuti soosivad nad sama tasandi partnerite koostööd. Lisaks aitab Euroopa ressursitõhususe teadmiskeskus VKEdele endiselt energia-, materjali- ja veekulusid kokku hoida. VKEdele võivad kasu tuua eriteadmistega energiateenuse ettevõtjate pakutavad lahendused koos tehniliste ja rahastamislahendustega.

Euroopa on keskkonnahoidliku tehnoloogia häll ja suudab oma juhirolli selles valdkonnas säilitada vaid juhul, kui tema VKEdest saavad rohelise sektori innovatsiooni eestvedajad. Seda toetab Euroopa rohelise kokkuleppe investeerimiskava⁶. Osana **Euroopa innovatsiooninõukogu** laiematest püüdlustest soodustada murrangulist innovatsiooni eelkõige VKEdes eraldab komisjon ainuüksi 2020. aastal vähemalt 300 miljonit eurot paljutöotavatele idufirmadele ja VKEdele, et aidata neil teha rohelise kokkuleppega soodustatavaid murrangulisi uuendusi. **Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut** (EIT) tagab, et tema teadmisi- ja innovaatikakogukonnad oleksid VKEdele rohkem avatud, ning suurendab VKEde võimalusi osaleda kohalikes innovatsiooni ökosüsteemides, eriti neis piirkondades, mis on teistest innovatsiooni vallas maha jäänud. Selleks on kavandatud sihipärast vahendit (piirkondlikku innovatsioonikava), mis aitab neid ökosüsteeme tugevdada seal, kus seda on kõige rohkem tarvis.

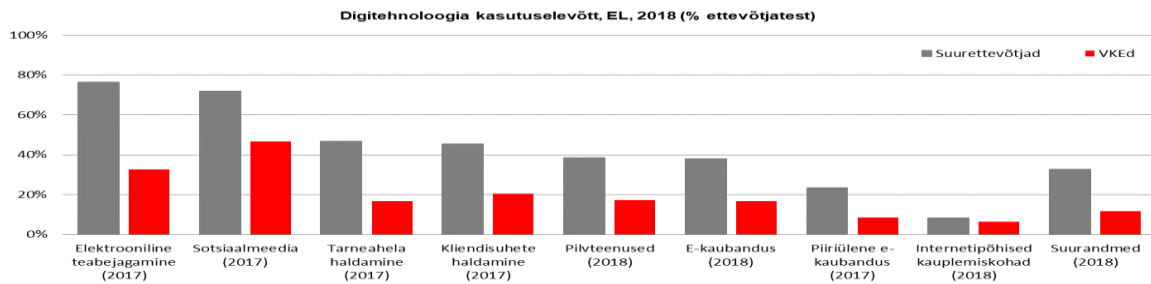
VKEde abistamine, et nad saaksid digiüleminekust täit kasu

Euroopa saab olla maailmas digitaalmajanduse kujundamisel juhtival kohal vaid siis, kui tal on õitsev VKEde kogukond, mis kasutab digitehnoloogiat ja -andmeid. Digiüleminek võib anda VKEdele suurepärase võimaluse parandada oma tootmisprotsesside tõhusust ning oma suutlikkust töötada välja uuenduslikke tooteid ja võtta kasutusele uusi ärimudeleid. Murrangulise kõrgtehnoloogia, näiteks plokiahela ja tehisintellekti, pilvtöötamise ja kõrgjõudlustöötamise kasutamine võib nende konkurentsivõimet kõvasti suurendada.

⁵ 2017. aasta Eurobaromeetri uuring „VKEd, ressursitõhusus ja keskkonnahoidlikud turud“.

⁶ COM(2020) 21 final, 14.1.2020.

Aga VKEd ei kasuta veel täielikult ära võimalusi, mida pakuvad neile andmed – digimajanduse tuum. Paljud neist ei ole teadlikud oma loodavate andmete väärtusest ega ole piisavalt kaitstud või ei ole tulevase osava andmekasutusega majanduse jaoks piisavalt ette valmistunud. Ainult 17 % VKEdest on oma tegevuses edukalt kasutusele võtnud digitehnoloogia (võrdluseks: suurettevõtetes on see näitaja 54 %) ⁷. Traditsioonilised VKEd ei ole oma digitaalse äristrateegia valikus sageli kindlad, neil on probleeme suuremate ettevõtjate käsutuses olevate suurte andmehoidlate kasutamisega ja nad kohkuvad tagasi tehisintellektil põhinevate vahendite ja rakenduste ees. Samal ajal on nad küberohtude vastu väga kaitsetud.

Allikas: Eurostat/DESI 2019.

Neid VKEsid toetab igas Euroopa piirkonnas kuni 240st **digitaalse innovatsiooni keskusest** koosnev võrgustik, mille tegevust toetatakse investeringutega programmist „Digitaalne Euroopa“ ja struktuurifondidest.

Eesmärk ei ole mitte ainult anda kasutajasõbralikku ja sihipärast nõu kestlikkuse ja digiteerimise kohta, vaid ühendada ka tugistruktuurid nii, et **iga VKE saaks nõu oma asukoha läheduses**. Euroopa ettevõtlusvõrgustik teeb sujuvate tugi- ja nõustamisteenuste tagamiseks tihedat koostööd digitaalse innovatsiooni keskuste, Startup Europe'i ⁸ ja muude osalejatega, sealhulgas riikide, piirkondade ja kohaliku tasandi ametiasutuste ja tugistruktuuridega. Parimaid tavasid, oskusteavet ja oskusi võivad digitaalsed VKEd muude valdkondade VKEdele edasi anda ka otse.

Nagu **Euroopa andmestrategieas** ⁹ märgitud, kavatses komisjon tegeleda andmete kättesaadavaks muutmise ning ettevõtjate ja valitsuste vaheliste andmevoogude võimaldamisega. Selleks luuakse ühtsed Euroopa andmeruumid, kus saab andmeid kindlalt ja turvaliselt jagada ning millele pääsevad ühtmoodi juurde kõik äriühingud, eriti VKEd. Komisjon kavatses ka uurida probleeme, mis võivad tekkida seoses koostoodetud andmete, eelkõige tööstuskeskkonna asjade interneti andmete kasutusõigusega. Niimoodi püüab ta vältida võimalust, et VKEd satuvad ebasoodsasse olukorda. Lisaks on tal kavas soodustada pilvtöötamise kasutuselevõttu VKEdes, näiteks spetsiaalse pilvtöötamise teenuste kauplemiskoha kaudu, kus tagatakse õiglased lepingutingimused.

Talentide ja intellektuaalomandi parim ärakasutamine

⁷ Digitaalse innovatsiooni keskuste töörühma 2018. aasta aruanne:

https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/dihs_access_to_finance_report_final.pdf.

⁸ Startup Europe on ELi algatus kohalike idufirmade keskuste ühendamiseks kogu Euroopas: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/startup-europe>.

⁹ COM(2020) 66 final, 19.2.2020.

VKEdel võib olla raskusi töötada välja **intellektuaalomandi** strateegiaid, et kaitsta oma investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning hankida kasvukapitali, aga sellised strateegiad on kaksiküleminekul kestlikule ja digitaalsele majandusele väga olulised. Oma intellektuaalomandit kaitseb vaid 9 % VKEdest. Põhjuseks on see, et nad ei ole teadlikud ELi ja riiklikest intellektuaalomandi algatustest või kardavad, et intellektuaalomandi õiguste omandamine ja jõustamine on keeruline ja kulukas. Peatselt valmivas **intellektuaalomandi tegevuskavas** esitatakse meetmed, millega muudetakse intellektuaalomandi süsteem VKEde jaoks tõhusamaks. Muu hulgas võetakse meetmeid, et lihtsustada intellektuaalomandi registreerimise menetlusi (näiteks tööstusdisaini käsitlevate ELi õigusaktide reformimise kaudu), muuta kättesaadavamaks strateegilised intellektuaalomandialased nõustamisteenused (näiteks muutes sellise nõustamise standardiks igasuguses teadus- ja arendustegevuse rahastamises, mis toimub ELi tasandil) ning hõlbustada intellektuaalomandi kasutamist juurdepääsuks rahastamisvõimalustele.

Nii üleminekul kestlikule majandusele kui ka üleminekul digitaalsele majandusele kimbutab idufirmasid ja väljakujunenud VKEsid ühevõrra kvalifitseeritud töötajate nappus. Sageli ei ole neil võrreldes suurettevõtetega sama palju ressursse, mida oma töötajate koolitusse investeerida. Üle 70 % ettevõtetest on teatanud, et raskused leida oskuslikke ja andekaid töötajaid on üks tegur, mis pärsib uusi investeeringuid kogu ELis¹⁰. Kvalifitseeritud töötajate ja kogenud juhtide põud on endiselt veerandi ELi VKEde peamine probleem¹¹. Kõige rohkem on vajaka digitaliseerimise ja uue tehnoloogia valdkonna oskustest – 35 %-l tööjõust on ainult vähesed digioskused või ei ole neid üldse.

Nende probleemide lahendamisel mängivad olulist rolli liikmesriigid ja sotsiaalpartnerid. EL saab omalt poolt hõlbustada juurdepääsu koolitusele ja aidata sobitada VKEde nõudlust oskuslike ja andekate töötajate järele tööturul pakutavaga. Selleks et VKEde oleksid võimelised ühtsel turul toime tulema, on väga tähtis pakkuda neile haridust ja koolitust ettevõtlusalaste teadmiste ja oskuste täiendamiseks. VKEde juhtide ja töötajate jaoks on olulised haridus- ja täienduskoolitusmeetmed. Naisi ja tütarlapsi tuleb julgustada ettevõtet asutama ning ettevõtte asutajate ja juhtide seas tuleb suurendada soolist tasakaalu¹².

Komisjonil on kavas töötada programmi „Digitaalne Euroopa“ toel ning digitaaloskuste ja töökohtade koalitsiooni platvormi kogemustele tuginedes VKEde töötajate jaoks välja **digitaalsed kiirkursused**, mis aitavad neil omandada oskusi sellistes valdkondades nagu tehisintellekt, küberturvalisus või plokiahel. Kohalikul tasandil tegutsevad VKEde ning ülikoolide/koolituspakkujate vahendajatena digitaalse innovatsiooni keskused. Andmepõhiste ökosüsteemide osaks aitavad VKEdel saada ettevõtlusinkubaatorid.

Komisjonil on kavas käivitada ka **digivabatahtlike** programm, mille raames saavad digioskustega noored ja kogenud eakad jagada oma digipädevust traditsiooniliste ettevõtetega. Samuti toetab ja viib ta omavahel kokku VKEde vahendajaid, kelleks on näiteks klastrid, Euroopa ettevõtlusvõrgustik ja Euroopa ressursitõhususe teadmuskeskus, et nad aitaksid VKEde töötajatel täiendada oma oskusi kestlikkuse vallas.

Komisjon kavatseb ajakohastada Euroopa oskuste tegevuskava ja koostada selleks muu hulgas oskuste pakti, millesse lisatakse **konkreetselt VKEdele mõeldud komponent**.

¹⁰ Euroopa Investeerimispanka investeerimisaruanne 2018/2019.

¹¹ SAFE-uuring 2019.

¹² Soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025, COM(2020) 152 final, 4.3.2020.

VKEde jaoks on eriti oluline kutseharidus ja -õpe, millega tagatakse nende tööjõule tööturul vajalikud oskused. Lisaks õhutatakse liikmesriike ja piirkondi kasutama tulevast Euroopa Sotsiaalfond+ ja uusi võimalusi investeerida Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendeid oskuste arendamisse aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse valdkonnas.

Jagamismajandus loob liikuvuse ja majutuse valdkonnas võimalusi uuenduslikele VKEde platvormidele, mis vahendavad teenuseosutajaid ja teenuse kasutajaid, ning VKEdest teenuseosutajatele, kes saavad sellise vahenduse abil juurdepääsu laiemale kliendiringile. Vastavalt oma 2016. aasta teatisele jagamismajanduse kohta¹³ kavatseb komisjon jätkata sellise võimaliku algatuse kaalumist, mis keskendub lühiajalise majutuse renditeenustele (suurimale jagamismajanduse sektorile). Algatuse eesmärk oleks soodustada jagamismajanduse tasakaalustatud ja vastutustundlikku arendamist kogu ühtsel turul ning võtta seejuures täielikult arvesse avalikke huve.

PEAMISED MEETMED

- Komisjon uuendab **Euroopa ettevõtlusvõrgustikku**, sealhulgas spetsiaalsete **kestlikkusnõustajate** ja muude kestlikkusteenuste näol.
- Komisjon töötab VKEde töötajate jaoks välja **digitaalsed kiirkursused**, mis aitavad neil omandada oskusi sellistes valdkondades nagu tehisintellekt, küberturvalisus või plokiahel.
- Komisjon käivitab **digivabatahtlike** programmi, mille raames saavad digioskustega noored ja kogenud eakad jagada oma digipädevust traditsiooniliste ettevõtetega.
- Komisjon ajakohastab **Euroopa oskuste tegevuskava** ja koostab selleks muu hulgas oskuste pakti, millesse lisatakse konkreetselt VKEdele mõeldud komponent, ning teeb ettepaneku võtta vastu nõukogu soovitus kutsehariduse ja -õppe ajakohastamise kohta.
- Komisjon laiendab **digitaalset innovatsiooni keskusi** koos Startup Europe'i ja Euroopa ettevõtlusvõrgustikuga ning pakub kohalikes ja piirkondlikes ökosüsteemides sujuvat teenust.
- Komisjon eraldab **Euroopa innovatsiooninõukogu** kaudu vähemalt 300 miljonit eurot rohelise kokkuleppega soodustatavate murranguliste uuenduste toetuseks.
- Komisjon jätkab võimaliku **jagamismajanduse algatuse** kaalumist nende VKEde jaoks, kelle tegevus on koondunud lühiajalise majutuse renditeenustele.

3. Reguliivse koormuse vähendamine ja turulepääsu parandamine

Ühtne turg on Euroopa VKEde jaoks esmane turg. Selle arvel on 70 % VKEde kaubaekspordi väärtusest ning 80 % kõigist eksportivatest VKEdest müüb teistesse liikmesriikidesse¹⁴. Teistesse liikmesriikidesse eksportivate VKEde arv võiks aga olla palju suurem: näiteks ekspordib oma kaupa ühtsel turul ainult 17 % kõigist tootmissektori VKEdest¹⁵. Ühtse turu tõkete teatisest nähtub, et püsivad tõkked mõjutavad kõige enam VKEsid.

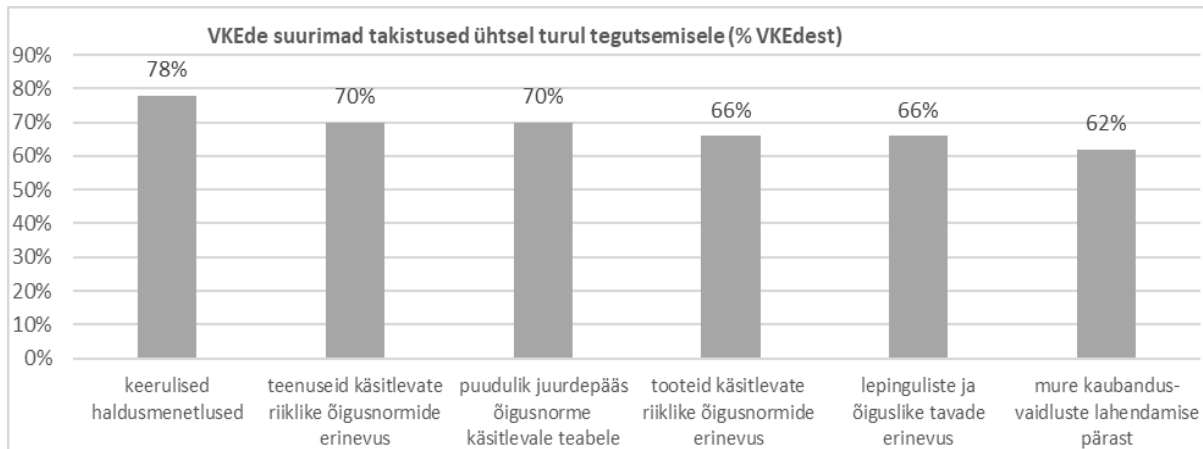
Normide, nõuete, märgiste ja haldusformaalsuste järgimine koormab VKEsid rohkem kui suuremaid ettevõtjaid, sest VKEdel on piiratud rahalised ja inimressursid.

¹³ COM(2016) 356 final, 2.6.2016.

¹⁴ Annual Report on European SMEs – SMEs growing beyond borders.

¹⁵ Väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ teabelehed EL 28 kohta.

Haldusformaalsuste järgimise kulud võivad olla VKEde jaoks äriteenuste sektoris kuni 10 000 eurot¹⁶. Hoolimata edusammudest, mis on tehtud pärast väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ vastuvõtmist, on reguleerimise kumulatiivne mõju VKEde jaoks endiselt suur probleem.

Allikas: Eurochambres, 2019. aasta ettevõtlusuuring

Euroopa VKEde jaoks on õigusaktid keerukad ja koormavad, eelkõige seetõttu, et liikmesriikide menetlused on erinevad. Need tõkked sunnivad paljusid ettevõtjaid piiriülesest äritegevusest ja laienemisest hoiduma. Kui nad seda siiski söandavad, kasutavad nad sageli vahendajatena suuri platvorme ning see kallutab ebasoodsalt nende läbirääkimispositsiooni.

Selliste tõkete kõrvaldamine on ELi ja liikmesriikide ühine ülesanne. Suur osa koormusest tuleneb siseriiklikest õigusaktidest ning oluline on hinnata ülereguleerimise mõju VKEdele¹⁷. Ühes komisjoniga peavad liikmesriigid järjekindlalt jätkama põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele“¹⁸, ühekordsuse põhimõtte¹⁹ ja põhimõtte „digitaalsus normiks“²⁰ kohaldamist.

Komisjon omalt poolt püüab aidata VKEde koormust vähendada ja neid parema õigusloome tsükklis rohkem kuulda võtta. Õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT) raames kontrollib komisjon koormuse vähendamise ja õigusnormide lihtsustamise eesmärgil süstemaatiliselt **kehtivaid ELi õigusakte**. Komisjon kavatseb süstemaatilisemalt teha ka toimivuskontrolli, et leida võimalusi, kuidas saavutada digitaliseerimine, lihtsustamine ja seatud eesmärgid väikseimate kuludega ja nii, et need tooksid kasu VKEdele. Lisaks sellele hakkab ELi õigusakte kontrollima uus tulevikukindluse platvorm²¹ eesmärgiga teha kindlaks lihtsustamise ja halduskoormuse vähendamise võimalused.

REFITi programmi on kavas **uusi õigusakte** silmas pidades täiendada ja tugevdada, juurutades sellesse põhimõtte „üks sisse, üks välja“. Eesmärk on tagada, et ELi õigusaktid tooksid kasu, ilma et need kodanikke ja ettevõtjaid asjatult koormaksid. VKE-test on juba osa

¹⁶ Ecorys, „Administrative formalities and costs involved in accessing markets cross-border for provisions of accountancy, engineering and architecture services“, 2017.

¹⁷ ELi õigusaktid võivad lubada paindlikkust ühtlustamise taseme ja/või liikmesriikide tavade osas (ülereguleerimine). COM(2020) 93 final, 10.3.2020.

¹⁸ Põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele“ tuletab meelde, et nii ELi kui ka riikliku tasandi poliitika kujundamisel tuleb arvestada VKEde huve.

¹⁹ Ühekordsuse põhimõtte kohaselt esitavad kodanikud ja ettevõtjad haldusasutustele eri andmeid ainult üks kord.

²⁰ Põhimõttega „digitaalsus normiks“ püütakse vähendada halduskoormust, muutes digitaalse teenuste osutamise haldusasutuste vaikevalikuks.

²¹ REFITi platvormi asemele loodav uus kõrgetasemeline tööühik.

korrapärasest hindamisest ja seda kohaldatakse ka edaspidi kõigi komisjoni asjakohaste ettepanekute suhtes.

VKEde piiratud rahalisi ja inimressursse arvestades mõjutavad õigusaktidest tulenevad kulud neid eriti rängalt. Uute õigusaktide VKE-sõbralikkuse tagamiseks vaatab **ELi VKEde saadik**²² koos VKEde sidusrühmadega ELi algatused läbi ja annab komisjonile märku nendest, mis vajavad VKEde seisukohast komisjoni suuremat tähelepanu. ELi VKEde saadik kaasab sellesse töösse ka VKEde saadikute võrgustikku kuuluvad riiklikud eksperdid. Niimoodi püütakse saavutada, et kõigi tulevaste ELi ja siseriiklike õigusaktide koostamisel peetakse mees lõppkasutajat, tehes kindlaks võimalikud tõkked ja leevendades neid näiteks digitaalsete vahendite abil juba õigusloomeprotsessi alguses. ELi VKEde saadikul on eriroll ka uues tulevikukindluse platvormis, kus ta aitab kindlaks teha selliseid kehtivaid õigusakte, mis on VKEde jaoks eriti koormavad. Saadik soovib komisjonile kasutajasõbralikke lahendusi, mida võiks õigusaktide täitmisel arvesse võtta.

Ühtse turu normide täitmise tagamine on VKEde jaoks äärmiselt tähtis, sest piiriülesed piirangud mõjutavad sageli ebaproportsionaalselt just neid. Ühtse turu normide rakendamise tegevuskavas on esitatud loetelu algatustest, millega püütakse neid küsimusi lahendada. Kõnealuste algatuste hulgas on ka ühtse turu nõuete täitmise tagamise rakkerühm, mille töösse annavad oma panuse ELi VKEde saadik ja riiklike saadikute võrgustik. Komisjon teeb liikmesriikidega koostööd ja valvab nende tegevuse järele ega kõhkleva vajaduse korral võtma rangeid täitemeeteid, millega tagada, et ühtne turg toob VKEdele kasu. VKEde maksukuulekuse kulud on proportsionaalselt suuremad kui suurematel ettevõtetel²³ ning maksusüsteemide ühtlustamatus on piiriüleselt tegutseda soovivate ettevõtjate jaoks üks peamisi takistusi.

Lisaks muule aitab ELi konkurentsieeskirjade täitmise järjekindel tagamine kõigil ühtsel turul tegutsevatel ettevõtjatel ja eriti VKEdel võrdsetel alustel konkureerida ja innovatsiooniga tegeleda. Samuti aitab see ära hoida turuvõimu kuritarvitamist ja jõukuse koondumist väheste suurettevõtete kätte.

Tõkete eemaldamine partnerluste ja poliitikaeksperimentide abil

Euroopa peamine probleem on edukate kasvufirmade suhteline vähesus. Ameerika Ühendriikides on kasvufirmasid kolm korda rohkem kui Euroopas²⁴. Euroopa idu- ja kasvufirmad seisavad oskuslike ja andekate töötajate ligimeelitamisel ja hoidmisel, turuvõimaluste kindlustamisel ja tulu kasvatamisel silmitsi mitmesuguste kohapealsete raskustega. Paljud liikmesriigid on need raskused edukalt kõrvaldanud ja kasutusel on juba palju häid tavaid. Kui neid kogu ELis levitada, aitaks see idufirmade arengut ja VKEde kasvu kõvasti kiirendada.

Seda silmas pidades kavatses komisjon levitada tihedas koostöös liikmesriikide ja sidusrühmadega, näiteks Euroopa innovatsiooninõukogu foorumiga, häid tavaid ja käivitada **ELi idufirmade standardi** näol uue poliitilise algatuse, millega kutsutakse liikmesriike neid tavaid kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil rakendada. Selle eesmärk oleks muuta Euroopa idu- ja kasvufirmade jaoks **kõige atraktiivsemaks maailmajaoks**. Algatuse

²² ELi VKEde saadik tagab, et VKEde poliitika kujundamine ELi tasandil ja VKEde poliitikaga tegelevad riiklikud VKEde saadikud/asutused on omavahel seotud, ning juhib riiklike VKEde saadikute võrgustiku tööd.

²³ Euroopa Komisjoni 2018. aasta VKEde maksukuulekuse kulude uuring.

²⁴ Mind the Bridge: Tech Scale-up Europe, 2019. aasta aruanne.

põhieesmärk on lihtsustada ettevõtete asutamist ja piiriülest laiendamist, ühtlustada kolmandatest riikidest pärit andekate töötajate viisataotluste ja elamislubade menetlemise eeskirjade rakendamist, muuta huvipakkumaks töötajate aktsiaoptsioonid, soodustada ettevõtete süstemaatilist asutamist ja ülikoolidest lähtuvat tehnosiiret, suurendada ettevõtte laiendamiseks vajaliku rahastuse saamise võimalusi ning edendada piiriüleseid digivahendeid ja -platvorme. Lisaks sellele on komisjonil kavas uurida ja hinnata vajadust täiendavate äriühinguõiguse meetmete järele, millega hõlbustada VKEde piiriülest laienemist ja kasvamist.

Mõni eriti uuenduslik lahendus ei näe ilmavalgust sellepärast, et teatavad õigusnormid on vananenud või ei suuda kiiresti areneda tehnoloogiaga sammu pidada. Üks võimalus seda probleemi lahendada on luua **regulatiivsed katsekeskkonnad**. See võimaldaks õigusnormide või suunistega veel reguleerimata uuenduslikke lahendusi järelevalve- ja reguleerivates asutustes vahetult testida, eeldusel et paigas on vajalikud tingimused, näiteks võrdse kohtlemise tagamiseks. Regulatiivsed katsekeskkonnad võimaldaksid reguleerivatel ja järelevalveasutustel saada uue tehnoloogia kohta ajakohast teavet ja omandada selle kasutamise kogemusi ning viia ühtaegu läbi poliitikaeksperiment. Mõni liikmesriik on juba loonud sellise regulatiivse katsekeskkonna uuenduslike finantsteenuste jaoks.

Turutõkete kõrvaldamiseks on väga oluline vahend teenuste direktiiv. Teenuste osutamisel võivad VKEdele aidata turutõkkeid ületada **piirialadevahelised partnerlused**, mille eesmärk on tugevdada piirkondlike ametiasutuste koostööd. 2020. aasta lõpuks peaks asjaomase konkursikutse tulemusena loodama kolm sellist katseala, kus partnerpiirkonnad parandavad, ühtlustavad või koordineerivad üheskoos teenuste piiriülese osutamise norme ja menetlusi, näiteks töötajate lähetamise ja digivahendite kasutamise vallas.

Komisjon aitab nendele jõupingutustele kaasa ja kutsub liikmesriike võtma VKE-sõbralikul viisil kasutusele **ühtne digivärv**²⁵. Liikmesriigid peaksid püüdma pakkuda VKEdele veebis lihtsat juurdepääsu teabele, menetlustele ja abiteenustele, mis on seotud kõigi nende päringutega piiriülese äritegevuse kohta. VKEdele tuleks sealhulgas pakkuda nõu avalike hangete ja rahastamisallikate kohta. Need teenused tuleks **ühe akna süsteemis** ühendada, et VKEd saaksid kõigile päringutele kooskõlastatud vastuse.

Kuni 71 % neist VKEdest, kes on proovinud kasutada olemasolevat ühtlustamata kaupade²⁶ vastastikuse tunnustamise süsteemi, on saanud turulepääsu keelava otsuse²⁷. Komisjonil on kavas pärast seda, kui ta on liikmesriikide eksperdirühmaga vastastikuse tunnustamise asjus konsulteerinud, toetada **vastastikuse tunnustamise ühenduste** loomist liikmesriikide vahel sellistes sektorites nagu toidulisandid ja ehted.

ELi strateegilise ja tehnoloogilise sõltumatuse pant mitmekesisel tööstusmaastikul on **kosmosesektor ja kaitsevaldkond**, millel on Euroopa VKEde jaoks suur potentsiaal. Kuid kaitsevaldkonna tarneahelad on eelkõige üles ehitatud riigipõhiselt. Seega rakendab komisjon täielikult Euroopa Kaitsefondi potentsiaali, et soodustada piiriülest koostööd ja uute tegijate mängutulekut. Ennekõike toimub see VKEdele suunatud projektikonkursside, spetsiaalse

²⁵ Määrusega (EL) 2018/1724 luuakse ühtne digivärv teabele ja menetlustele ning abi- ja probleemilahendamisteenustele juurdepääsu pakkumiseks kasutajate oma riigis ja piiriüleselt.

²⁶ ELi õigusaktidega ühtlustamata kaubad, nagu tekstiilitooted, jalatsid, lapsehooldusvahendid, ehted, lauanõud ja mööbel.

²⁷ COM(2020) 93 final, 10.3.2020.

VKEde boonuse ja pakkumuste hindamise kriteeriumide kaudu, samuti viies VKEd kokku laiemas kaitsevaldkonnas. Fond aitab avada kaitsevaldkonna tarneahelaid, sidudes suured süsteemide integreerijad kaitsetööstuses tegutsevate VKEde ökosüsteemiga kõikjal liidus. Samuti kaardistab komisjon selliste teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide ning ülikoolide tugevad küljed, kes võivad toetada kõnealuses sektoris tegutsevaid uuendusmeelseid idufirmasid ja VKEsid.

Kosmosesektoris soovib komisjon lisaks suurendada edukate idufirmade ja kasvufirmade hulka, kes kauplevad ELi kosmostehnoloogiaga. Ettevõtluse edendamiseks propageerib ta ELi kosmoseprogrammi kaudu uue kosmosevaldkonna ökosüsteemi teket Euroopas. Uus kosmosealase ettevõtluse algatus CASSINI koondab selliseid teenuseid nagu ettevõtete arengu kiirendamine, äriinkubaator, stardirahastus ja kommertskasutusele eelnevad hanked.

Ka **avalike hangete** valdkonnas on ühtsel turul võimalusi, mida VKEd – sealhulgas idufirmad – ei ole ära kasutanud, kuna nad peavad pakkumusmenetluses edukalt konkurentsist püsimist raskeks. Probleeme on kaht liiki. Ühelt poolt ei ole avalik sektor kuigivõrd riskialdis ja sageli puudub sellel kompetents innovatsiooni hankimiseks. Teisalt leiavad paljud majandustegevuses osalejad, eriti VKEd, et pakkumusmenetlused on keerukad või ei sobi neile.

Selle probleemiga tegelemiseks kutsub komisjon liikmesriike ja nende avaliku sektori hankijaid üles kasutama **paindlikkust, mida pakub ELi uus riigihangete raamistik**. See tähendab mahukate lepingute jagamist väiksemateks osadeks, strateegiliste hangete – eriti innovatsioonihangete – laiendamist, jättes intellektuaalomandiõigused võimalust mööda VKEdele, nii et neil on võimalik oma uuendusi turustada, ja riiklike hankemenetluste digiülemineku viimistlemist. Samuti innustab komisjon liikmesriike kasutama digiplatvormi selleks, et luua VKEdele ja idufirmadele stiimulid pakkuda välja novaatorlikke lahendusi ning kasutada piiriülest juurdepääsu riigihankelepingutele. Lisaks käivitab komisjon **suurostjate ja võrkude algatuse** (Big Buyers and Networks Initiative), et hõlbustada innovatsiooni ja kestlike toodete ühishankeid, edendada innovatsiooni ostjate ja tarnijate kokkuviiimist ning jälgida tehtavaid edusamme, riike omavahel võrreldes. Samuti võtab ta kasutusele märgise nende avaliku sektori hankijate jaoks, kes järgivad **VKE-sõbralikke** hanketavasid, ja teeb koostööd oma rahvusvaheliste kaubanduspartneritega, et levitada selliseid hangetega seotud tavasid nagu e-arveldamine. Keskkonnasäästlikke innovaatilisi tooteid ja teenuseid pakkuvaid VKEsid saab toetada keskkonnahoidlike riigihangete laialdasema kasutuselevõttuga²⁸.

Sageli on juba olemasoleva ettevõtte ostmise soodsam kui uue äri asutamine. Hinnanguliselt vahetab igal aastal omanikku umbes 450 000 VKEd ja see mõjutab enam kui kaht miljonit töötajat. Kuid ühel kolmandikul juhtudest ei ole üleandmine edukas ning seetõttu kaotab Euroopa umbes 150 000 ettevõtet ja 600 000 töökohta²⁹. Sageli on põhjuseks varase ettevalmistuse puudumine, raskused järglase leidmisel ning ebasoodsad maksu- ja reguleerivad meetmed.

---

²⁸ COM(2020) 98 final, 11.3.2020.

²⁹ Ekstrapolatsioon põhineb dokumendil „Business Dynamics: Start-ups, Business transfer and Bankruptcy“ (Äritegevuse dünaamika: idufirmad, äritegevuse üleandmine ja pankrot), 2011. aasta lõpparuanne (lk 10), <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/10448/attachments/1/translations>.

Komisjon jätkab tööd eesmärgiga hõlbustada **ettevõtete üleandmist** ja toetab liikmesriike nende püüetes luua üleandmissõbralik ettevõtluskeskkond³⁰. Hiljuti vastu võetud direktiivis ennetava restruktureerimise raamistike ja ettevõtjatele uue võimaluse andmise kohta³¹ käsitleti paljusid raskustes olevate ettevõtjate mureküsimusi; nüüd toetab komisjon kõiki liikmesriike direktiivi sätete ülevõtmisel oma riiklikku õigusesse, nii et rahalistes raskustes olevatel ettevõtetel oleks juurdepääs asjakohastele tugiteenustele, mis aitaksid neil pankrotti vältida.

Õiglasemate suhete loomine ettevõtjate vahel

VKEd mängivad olulist rolli ühe tihenevas võrgustikus, mis koosneb äriühingutest, idufirmadest ja samasugustest VKEdest, kes töötavad erinevates sektorites ja väärtusahelates sama eesmärgi nimel: luua tulevikutooteid ja -teenuseid. Oluline on kaasata VKEd ja idufirmad ELi väärtusahelatesse ja tegeleda nende erivajadustega, et aidata neil omavahel koostööd teha ja kasvada nii ühtsel turul kui ka üleilmselt.

Johtuvalt tarneahelate üha suuremast kontsentreeritusest ja vertikaalsest integreeritusest on VKEde kliendiks sageli palju suuremad organisatsioonid. See tingib läbirääkimispositsioonide asümmeetria ning suurendab väikeettevõtete jaoks riski, et nende suhtes kasutatakse ebaõiglaseid äritavasid ja -tingimusi³² (muu hulgas selliseid, mis puudutavad **maksetega hilinemist** ja juurdepääsu andmetele).

Ehkki hilinevad maksimise direktiiviga on vähenenud viivitused nii ettevõtjatevaheliste kui ka ettevõtjate ja platvormide vaheliste tehingute puhul, tasutakse ainult 40 %-le ELi ettevõtetest nende arved õigeaegselt³³. Lisaks sellele läheb maksimisega hilinemise arvele veerand VKEde pankrottidest ELis. Vaja on otsustavat üleminekut uuele ettevõtluskultuurile, kus on normaalne, et maksed tehakse õigel ajal. Sel eesmärgil toetab komisjon hilinevad maksimise direktiivi rakendamist, varustades selle jõuliste järelevalve- ja jõustamisvahenditega. Nende hulka võiks kuuluda virtuaalne vaatluskeskus maksetähtaegade jälgimiseks; samuti võiks nende raames luua selguse ebaõiglase maksetavade suhtes ja vaagida VKEdele mõeldud alternatiivseid lahendus-/vahendusmehhanisme äritehingute maksetega seotud vaidluste kiireks lahendamiseks.

Üleilmsete turgude hüvede enda kasuks töölepanek

VKEde kasvu oluline allikas on **üleilmsed turud**. Kuid ELi välistesse riikidesse ekspordivad kaupu ainult 600 000 VKEd, kes annavad tööd umbkaudu 6 miljonile inimesele. Komisjon propageerib mitme- ja kahepoolsete dialoogide raames VKE-sõbralikku keskkonda kolmandates riikides, vahetades oma partneritega häid tavasid. Samuti käivitab ta **uue teabeportaali**, et suurendada VKEde teadlikkust kaubanduspoliitikast ning anda

³⁰ Direktiiv (EL) 2019/2121 piiriülese ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemise kohta, vastu võetud 27. novembril 2019.

³¹ Direktiiv 2019/1023, vastu võetud 2019. aasta juunis.

³² ELi 2018. aasta üllitis „A comparative analysis of legal measures vs. soft-law instruments for improving payment behaviour“ (Võrdlusanalüüs õigusmeetmete ja nn pehme õiguse vahendite kohta maksekäitumise parandamiseks).

³³ ELi 2018. aasta üllitis „A comparative analysis of legal measures vs. soft-law instruments for improving payment behaviour“ (Võrdlusanalüüs õigusmeetmete ja nn pehme õiguse vahendite kohta maksekäitumise parandamiseks).

üksikasjalikku teavet tolliprotseduuride ja -formaalsuste kohta kolmandatesse riikidesse eksportimisel.

VKEdel on reeglitepõhisest kaubanduse avamisest rohkem kasu kui suurettevõtetel, kellel on kaubandustõkete ületamiseks suuremad ressursid. Selleks et hõlbustada VKEde pääsu rahvusvahelistele turgudele, peab komisjon pidevalt läbirääkimisi uute kaubandus- ja investeerimislepete üle ning võitleb kaubandustõketega, millel on VKEdele ebaproportsionaalselt suur mõju. Komisjon lisab ka edaspidi kõigisse oma kaubanduslepingutesse eraldi peatüki VKEde kohta, spetsiaalsed sätted, et võimaldada VKEdele selliseid hüvesid nagu VKEde liitmine rahvusvaheliste tööstusklastrite kaudu ja ELi VKEde keskus,³⁴ samuti meetmed, millega toetada Euroopa VKEde osalemist avalikes hangetes väljapool ELi.

ELi delegatsioonid ELiga vabakaubanduslepingu sõlminud riikides pakuvad toetust, vastates päringutele VKEde praktikas kogetud raskuste kohta, mis seonduvad vabakaubanduslepingute rakendamisega.

EL seisab kaubanduse kaitsemeetmete abil kindlalt vastu ebaausatele kaubandustavadele, kui dumpinguhinnaga või subsideeritud import kahjustab ELi ettevõtteid, sealhulgas VKEsid. Komisjon suurendab VKEdele mõeldud eritoetust, et nad saaksid hõlpsamini kasutada kaubanduse kaitsemeetmeid ja teha uurimise kestel komisjoniga koostööd³⁵.

Kaubandusvaldkonna juhtiva järelevalveametniku vastloodud ametikoha eesmärk on muu hulgas jälgida ja parandada liidu kaubanduslepingute täitmist. See annab veelgi hoogu tööle, mida tehakse, et kõrvaldada kaubandustõkked, mis mõjutavad eriti VKEsid. Lisaks sellele astub EL VKEde heaks aktiivselt sihtotstarbelisi majanduslikke ja diplomaatilisi samme, et toetada nende pääsu kolmandate riikide turgudele. Euroopa ettevõtjate võimalusi laiendatakse programmiga „Erasmus noortele ettevõtjatele“, mille eesmärk on saada uusi kogemusi kolmandate riikide turgudel.

PEAMISED MEETMED

- ELi VKEde saadik ja riiklike VKEde saadikute võrgustik annavad oma panuse töösse, mida teeb ühtse turu rakendamise tegevuskava tulemusena loodav komisjoni ühtse turu nõuete täitmise tagamise rakkerühm muu hulgas selleks, et tegeleda **ülereguleerimisega** siseriiklikku õigusse ülevõtmise protsessis ja hoida VKEde regulatiivne koormus seeläbi võimalikult väike.
- Komisjon kutsub liikmesriike üles võtma ühtse digivärava kasutusele VKE-sõbralikul viisil. Liikmesriigid peaksid kõik oma teenused koondama **ühtsesse kontaktpunkti**.
- ELi VKEde saadik **filtreerib** ELi algatusi, et anda komisjonile teada neist, mis väärivad VKEde vaatenurgast lähemalt uurimist ja millel on eriline roll uue tulevikukindluse platvormi juures.

³⁴ ELi VKEde keskus Pekingis annab starditeabe Euroopa VKEdele, kes soovivad Hiina turul oma kohalolekut suurendada www.eusmecentre.org.cn.

³⁵ Määrus (EL) 2018/825, vastu võetud 30. mail 2018.

- Komisjon koondab liikmesriikide jõud **ELi idufirmade standardi** järgimisele, et jagada ja juurutada parimaid tavaid kõrgtehnoloogiliste VKEde ja idufirmade kasvu kiirendamiseks.
- Selleks et anda VKEdele rohkem võimalusi, kutsub komisjon liikmesriike ja nende avaliku sektori hankijaid üles kasutama paindlikkust, mida pakub ELi uus **riigihangete raamistik**, muu hulgas kasutades digitaalseid vahendeid ja platvorme, et hoogustada piiriüleseid hankeid. Komisjon **juhendab ja toetab avaliku sektori hankijaid**.
- Komisjon innustab pilootprojekti algatamisega liikmesriike töötama välja ettepanekud **regulatiivsete katsekeskkondade** kohta.
- Komisjon kuulutab välja **piirialadevaheliste katseliste partnerlusprojektide** konkursi, et tihendada koostööd ühtse turu normide täitmise tagamisel ja haldustõkete kõrvaldamisel.
- Komisjon toetab **hilinenud maksmise direktiivi** rakendamist liikmesriikides, luues vahendid järelevalveks ja paremaks jõustamiseks ning vaagides VKEdele mõeldud alternatiivseid lahendus-/vahendusmehhanisme.
- Komisjon hõlbustab piiriülest koostööd VKEdega ja VKEde vahel **Euroopa Kaitsefondi raames ning kaardistab tugevad küljed** oma teadustöö ja innovatsiooni ökosüsteemis.
- Komisjon lükkab käima **kosmosealase ettevõtluse algatuse CASSINI**.
- Komisjon toetab liikmesriike sellise hiljuti vastu võetud direktiivi ülevõtmisel, mis käsitleb **ennetava restruktureerimise raamistikke ja ettevõtjatele uue võimaluse andmist**, aidates neil luua varajase hoiatamise mehhanismid rahalistes raskustes äriühingute jaoks, et vältida pankrotte.
- Komisjon vaeb koos liikmesriikidega võimalikke meetmeid, mille varal luua toetav keskkond **VKEde üleandmiseks**.
- Komisjon jätkab tööd, **et parandada VKEde juurdepääsu kolmandate riikide turgudele**, muu hulgas spetsiaalsete VKEdele pühendatud peatükkide, kaubanduspartneritega heade tavade vahetamiseks mõeldud dialoogi ja uue teabeportaali kaudu. Komisjon hõlbustab VKEde jaoks juurdepääsu kaubanduse kaitsemeetmetele.
- ELi delegatsioonid pakuvad toetust, vastates VKEde päringutele, mis on seotud vabakaubanduslepingutega.
- Komisjon laiendab **programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“**.

4. Hõlpsam juurdepääs rahastamisele

Juurdepääs rahastamisele on VKEdele hädavajalik, et katta ülemineku investeerimisvajadused. Kuid väikeettevõtetel on mis tahes arenguetapis palju raskem rahastust leida kui suurfirmadel. Noorte ettevõtjate ja idufirmade puhul võib sellel olla palju põhjuseid, nagu puuduvad tõendid eelnevate finantstulemuste kohta või tagatis, samuti asjaolu, et investoritel ei ole andmeid, mille alusel hinnata selliste ettevõtete krediidiriski või immateriaalset vara. Rahastamisvõimaluste parandamiseks on vaja käsitust, mis ühendab soodsa õiguskeskonna, küllaldase ja kooskõlastatud ELi ja riikliku rahastuse ning juurdepääsu ettevõtete ja investorite võrgustikele.

Hoolimata mahukatest ELi ja riikliku tasandi toetusprogrammidest, seisavad VKEd Euroopas silmitsi tõsise rahastamispuudujäägiga, mille suurus on 20–35 miljardit eurot,³⁶ ja mõnes liikmesriigis on juurdepääs rahastamisele nende jaoks üks peamisi probleeme³⁷. 2019. aastal ei saanud 18 % VKEdest pangast nii palju laenu, kui nad olid kavandanud. See paneb VKEd ebasoodsasse olukorda, kuna pankadest saadav rahastus moodustab umbes 90 % nende rahastamisvajadustest. Pangandust käsitlevad ELi õigusaktid peavad panema aluse stabiilsele pangandussüsteemile, mis tagab asjakohase rahastuse kõigile ettevõtetele. ELi panganduspaketis säilitati VKEde toetuskoeffitsient ja laiendati seda kõigile VKEdele antavatele laenudele. Komisjon tagab, et kõigis tulevastes finantsturge käsitlevates õigusaktides võetakse arvesse Euroopa VKEde huvisid ja toetatakse nende pidevat juurdepääsu laiale rahastamisvõimaluste valikule.

Rahastamisallikate mitmekesistamine ja enamate VKEde investeringuvalmis seadmine

Sellest hoolimata tuleb **rahastamisallikaid mitmekesistada**. Euroopa ettevõtetesse investeeritud riskikapital suurenes 2018. aastal 13 % (8 miljardi euron) ja väljastpoolt Euroopat kaasatud omakapitali osakaal suurenes 2018. aastal 7 %-lt 20 %-le³⁸. Kuid ainult 10 % Euroopa ettevõtetest kasutas kapitaliturgudelt pärinevat rahastust (võrdluseks: USAs oli sama näitaja 25 %). Euroopa riskikapitaliinvesteeringud on umbkaudu kaheksa korda väiksemad kui USAs ja seega ei piisa neist Euroopa äriühingute kasvu rahastamiseks³⁹.

Novaatorlikud, kiiresti kasvavad VKEd ja idufirmad, kellel on suur vajadus kapitali järele, kolivad riskikapitali otsides sageli välismaale⁴⁰. Lisaks Euroopa tehnoloogilise sõltumatuse, majanduskasvu ja töökohtade ohustamisele mõjutab see kaudselt ka laiemat VKEde kogukonda.

Lisaks sellele ei pruugi Euroopa investorid väga varmselt idufirmadesse investeerida, kuna keerukas on hinnata VKEde uue tehnoloogiateenuse või -toote turupotentsiaali ja/või selle aluseks olevat intellektuaalomandit. See raskendab hinnangu andmist idufirmale endale. Selle probleemi võivad lahendada teenused, mille kaudu tehakse **nn tehnoloogia eelhindamist** ja mis on ennast tõestanud muudes piirkondades, kuid ei Euroopas veel kergesti kättesaadavad. Lõppkokkuvõttes on neist kasu kõigil asjaosalistel: VKE-l, potentsiaalsetel investoritel ja innovatsiooni ökosüsteemil laiemalt. ELi katseprojekt võimaldaks anda täpsema hinnangu kõrgtehnoloogilistele idufirmadele ja hilisemas arenguetapis olevatele tehnoloogiavaldkonna VKEdele, lähtudes nende tehnoloogia- ja intellektuaalomandi portfelist⁴¹.

Euroopas on vaja kaasata rohkem erasektori investeeringuid. Komisjon rakendab uusi vahendeid riski jagamiseks erasektoriga, nagu riskikapitalifondide suurendamisele suunatud algatus ESCALAR, pingutab ise rohkem investeeringute vallas ning töötab uuendatud kapitaliturgude liidu tegevuskava koostamise nimel. Kapitaliturgude liidu eesmärk on mitmekesistada rahastamisvõimalusi ettevõtete jaoks nende arengufaasist sõltumata.

³⁶ Laenuraha puudujääk ajavahemikul 2014–2018; vt SWD(2018) 320 final, 7.6.2018.

³⁷ Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpang, „Survey on the Access to Finance of Enterprises“ (Ülevaade ettevõtjate juurdepääsust rahastamisele), november 2019.

³⁸ Invest Europe (2019) 20.

³⁹ Euroopa Finantsturgude Assotsiatsiooni aruanne kapitaliturgude liidu tulemusnäitajate kohta 2019. aastal.

⁴⁰ Euroopa Komisjoni ja Euroopa Investeerimispanka 2018. aasta uuring „Financing the Deep Tech Revolution“ (Kuidas rahastada süvatehnoloogilist revolutsiooni).

⁴¹ Kasutades <https://www.innoradar.eu> kogutud andmeid.

Ettevalmistused VKEdel esmase avaliku pakkumise fondi käivitamiseks

Euroopa VKEdel on piiratud võimalused finantseerida oma kasvu näiteks esmase avaliku pakkumisega kapitaliturgudel. Kapitaliturgudel on VKEdel jaoks oluline rahastamisallikas keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjaks ja lõpuks suurfirmaks kasvamisel. Ent pärast finantskriisi langes VKEdel esmaste avalike pakkumiste arv järsult ja ei ole seni taastunud. 2019. aastal vähenesid Euroopas tehtud esmaste avalike pakkumiste väärtus ja arv veelgi – 2018. aastaga võrreldes vastavalt 40 % ja 47 %⁴². Paljud institutsionaalsed investorid ei tegele piisavalt VKEdel rahastamisega.

Selle probleemi lahendamiseks võiks riiklikest vahenditest saadud rahastus toimida alginvesteeringuna, et meelitada suure kasvupotentsiaaliga novaatorlike VKEdel avaliku noteerimise etapis ligi rohkem erasektori investoreid. **VKEdel esmase avaliku pakkumise fond** toetaks VKEdel nii noteerimisprotsessi kestel kui ka pärast seda. See tugineks ELi esmaste avalike pakkumiste turu analüüsile ning investorite ja sidusrühmadega konsulteerimisele.

Soodsama ja kaasavama keskkonna loomine juurdepääsuks rahastamisele

Viimastel aastatel on VKEdel investeerimisanalüüsides arv oluliselt vähenenud. Finantsinstrumentide turgude direktiivi läbivaatamise käigus 2020. aastal vaeb komisjon võimalusi luua stiimuleid VKEdel käsitlevateks analüüsideks.

Hajusraamatu tehnoloogial põhinev finantstehnoloogia (**plokiahel**) võib anda VKEdel uusi võimalusi investoritega sidemete sõlmimiseks kas usaldusväärsete vahendajate kaudu või detsentraliseeritult omal käel. See võib anda VKEdel võimaluse emiteerida krüptoraha ja digizetoone (*digital tokens*) näiteks võlakirjadena, mis on investorite jaoks atraktiivsed, kuna need on kohe kaubeldavad. See on viis pakkuda VKEdel kiiremaid, tulemuslikumaid ja kulutõhusamaid rahastamisvõimalusi. Kooskõlas ELi kavandatava digitaalse rahanduse strateegiaga soodustab komisjon krüptoraha kasutamist ja digizetoonide kasutuselevõttu VKEdel, investorite ja vahendajate poolt.

Riigiabi eeskirjad on võimaldanud VKEdel ja riskikapitalile olulise riikliku toetuse⁴³. 2021. aasta lõpuks lihtsustab komisjon asjaomaseid riigiabi eeskirju ja vaatab need läbi, et tagada nende jätkuv asjakohasus. Komisjoni eesmärk läbivaatamise käigus on tagada, et eeskirjad soodustavad VKEdel osalemist üleeuroopalist huvi pakkuvates tähtsates projektides.

Lisaks sellele tingib mitmekesisuse puudumine investeeringute saajate hulgas talendireservi ja innovatsiooni vähenemise. Naised on asutanud ühe kolmandiku Euroopa ettevõtetest, kuid riskikapitali kaasamise vallas on nende ettevõtted alaesindatud. 2019. aastal läks üle 92 % Euroopa tehnoloogiavaldkonnas kaasatud riskikapitalist ettevõtetele, mille asutajate hulgas olid ainult mehed⁴⁴. ELi tulevane investeeringute rahastamisprogramm „InvestEU“ võiks aidata investeerida naisettevõtjatesse koostöös teiste naisettevõtjatega ning pakkuda sihtotstarbelist tuge, et laiendada **sooliselt mitmekesisema rahastuse algatuse raames** naiste juhitud investeerimiskõlblike ettevõtete ja fondide valikut. Lisaks sellele hakkab Euroopa

⁴² <https://www.pwc.co.uk/audit-assurance/assets/pdf/ipo-watch-q4-2019-annual-review.pdf>.

⁴³ 2018. aasta kulutused eesmärgile „Riskikapital“ olid 216 miljonit eurot ja eesmärgile „VKEd“ 501 miljonit eurot.

⁴⁴ „2019 State of European Tech report“: <https://2019.stateofeuropeantech.com/chart/103-1338/>.

innovatsiooninõukogu pärast oma täies mahus tööle hakkamist toetama praegusest kolm korda suuremat arvu naiste juhitud VKEsid.

VKEdele suunatud vahendite kaasamine programmi „InvestEU kaudu“ ELilt ning riiklikust ja erasektorist

Ajavahemikul 2014–2018 aitasid rahastamisvahendid kaasata laenude ja omakapitali kaudu 100 miljonit eurot, millest suur osa läks VKEdele. Eelduste kohaselt toetatakse Euroopa investeerimiskava raames enam kui miljonit VKEd. Ent SKP rahastamispuudujäägi vähendamiseks on vaja jätkuvat ELi ja riiklikku toetust.

Komisjon tugineb programmi „InvestEU“ VKEde komponendi raames positiivsetele kogemustele, mis on saadud olemasolevate VKE tagatisskeemide⁴⁵ rakendamisel. Ta loob ühtse integreeritud tagatissüsteemi, mis on suunatud VKEdele, kelle riskitaset hinnatakse kõrgeks või kellel puudub piisav tagatis, sealhulgas neile VKEdele, kes tegutsevad innovatsiooni, kultuuri- või loomesektoris, ressursi- ja energiamahukatelt mudelitelt kestlikumatele mudelitele üle minevatele VKEdele ja neile, kes on kasutusele võtnud digitaalseid äritavasid. InvestEU programmi VKEde komponent toetab VKEsid ja väikseid keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjaid, kes tegutsevad sellistes EL-ile erilist poliitilist huvi pakkuvates valdkondades nagu kosmos ja julgeolek, kestlikkus, digiüleminek, innovatsioon, **sooliselt mitmekesisem rahastus**, süva- ja **ökotehnoloogia**. Näiteks koondatakse ELilt, liikmesriikidest ja erasektorist pärinev rahastus selleks, et suurendada ökotehnoloogialahendusi välja töötavate ja kasutusele võtvate novaatorlike VKEde ja idufirmade juurdepääsu omakapitali kaudu rahastamisele. Programm „InvestEU“ lubab rahastada kõiki arenguetappe idufirmast kasvufirmani, samuti esmaseid avalikke pakkumisi. See aitab kaasata erasektori vahendeid sellistelt investoritelt nagu äriinglid, perekonnapangad, riskikapitalifondid, pensionifondid ja kindlustusseltsid.

Komisjon teeb liikmesriikidega tihedat koostööd, et koondada vahendeid ning tegeleda investeringute ja rahastamisvõimaluste geograafilise ebaühtlusega, eriti digitaalse innovatsiooni ja kasvufirmade algatuse kaudu⁴⁶. Lisaks sellele parandab programmi „InvestEU“ sotsiaalsete investeringute ja oskuste komponent juurdepääsu mikrofinantseerimisele, sotsiaallettevõtete rahastamisele, sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeringutele ning oskustele.

PEAMISED MEETMED

- Komisjon **toetab VKEde esmaseid avalikke pakkumisi** investeringutega uuest era- ja avaliku sektori ühisfondist, mida hakatakse InvestEU programmi raames ja kapitaliturgude liidu kontekstis välja töötama 2021. aastal.
- Komisjon lükkab **algatuse ESCALAR** varal käima ainulaadse riski-/hüvitusmehhanismi, et suurendada riskikapitalifonde ja kaasata kasvufirmade jaoks investeringuid erasektorist.

⁴⁵ COSME programmi, programmi „Horisont 2020“, programmi „Loov Euroopa“ ja ELi ühtekuuluvuspoliitikafondide raames.

⁴⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/launch-digital-innovation-and-scale-initiative-central-eastern-and-south-eastern-europe>.

- Komisjon käivitab **sooliselt mitmekesisema rahastuse** algatuse, et luua stiimulid investeerida naiste juhitavatesse ettevõtetesse ja fondidesse ning soodustada naisettevõtlust.
- Komisjon lükkab käima **ökotehnoloogialahenduste** algatuse, mis koondab ELilt, liikmesriikidest ja erasektorist pärinevat rahastust, et suurendada ökotehnoloogialahendusi välja töötavate ja kasutusele võtvate novaatorlike VKEde ja idufirmade juurdepääsu omakapitali kaudu rahastamisele.
- Komisjon käivitab **plokiahela põhise algatuse**, mis võimaldab kõikjal Euroopas VKEde võlakirju emiteerida ja nendega kaubelda, kasutades Euroopa plokiahelapõhiste teenuste taristut.
- Komisjon kaasrahastab ELi katseprojekti raames **tehnoloogia eelhindamise teenuseid**, et võimaldada tehnoloogiavaldkonna idufirmade täpset hindamist ja seada nad investeerimisvalmis.
- Komisjon **lihtsustab veelgi kehtivaid riigiabi eeskirju**, mis puudutavad riiklike fondide vahendite kombineerimist programmi „InvestEU“ ja programmi „Euroopa horisont“ vahenditega. Sel moel on VKEdel hõlpsam kasutada koondatud vahendeid edukaks üleminekuks kestlikule ja digitaalsele majandusele. Lisaks sellele vaatab komisjon osana käimasolevast riigiabi eeskirjade läbivaatamisest **läbi riigiabi eeskirjad, mis puudutavad riski finantseerimist, ja teatise üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide kohta**, et toetada täiendavalt VKEde kaasatust ja tagada erainvesteeringute kaasamine, vältides samal ajal konkurentsimoonutusi.

5. Juhtimine: tulemustele suunatud partnerlus ELi ja liikmesriikide vahel

VKEde strateegia liikumapanevaks jõuks peavad olema nii ELi kui ka liikmesriigi tasandi pühendumus ja meetmed. Kuna paljude VKEde juured on sügaval piirkondlikes ja kohalikes ökosüsteemides, kus nad täidavad tööandjate, koolitajate, maksumaksjate ja sotsiaalse heaolu loojate rolli, peavad sellele eesmärgile pühendumaks ka kohalikud omavalitsused. Strateegia rakendamise alus on tihedad partnerlussuhted kõigi nende vahel, kes vastutavad selle elluviimise eest – EL, riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, VKEd ja investorid. Selle raames tuleb poliitilisel tasandil korrapäraselt tehtud edusamme hinnata ning teha mõõtmisi ja kontrolle.

ELi ja liikmesriikide sellise partnerluse tagamise oluline vahend on VKEde saadikute võrgustik. See esindab liikmesriikide asutusi, kes vastutavad VKEde poliitika eest, ning on kindel ühenduslüli nende asutuste, kohalike äriühingute ja ELi vahel. Võrgustiku mandaadi uuendamise raames 2020. aastal suurendatakse selle rolli ja tihendatakse sidemeid piirkondlike organite ja omavalitsustega.

Komisjon nimetab ametisse spetsiaalse **ELi kõrgetasemelise VKEde saadiku**, kes juhib võrgustiku tööd, et tagada strateegia rakendamine ja põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele“ kohaldamine kogu ELi poliitikas. Samuti jälgib ELi VKEde saadik rakendamist eri liikmesriikides. Selleks et hõlbustada VKEde strateegiaga arvestamist kõigis poliitikavaldkondades, on ELi VKEde saadik tihedalt kaasatud Euroopa poolaasta protsessi. Komisjoni parema õigusloome tegevuskava raames suurendab ELi VKEde saadik teadlikkust VKEdega seotud küsimustest, pidades korrapärast dialoogi õiguskontrollikomiteega, samuti tulevikukindluse platvormi raames.

(Avaliku sektori) VKEd saadikute võrgustiku tegevuse täiendamiseks teeb komisjon samuti tihedat koostööd **strateegilise ettevõtluse saadikutega**: see on uus nõuandev kogu, mis koosneb kõikjalt Euroopast pärinevatest ettevõtjatest ja täidab mõttekoja rolli.

Uus strateegia **vaadatakse korrapäraselt läbi**. Komisjon avaldab ka edaspidi iga-aastase täiendatud **ülevaate VKEd tulemuslikkuse kohta**. Ülevaates jälgitakse samuti idufirmadele soodsat riiklikku poliitikat (indeks „Europe Startup Nations“), seda, kuidas järgivad VKEd kestlikke äritavasid, samuti VKEd digiteeritust⁴⁷ (digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeks). Ülevaadet esitletakse ja arutatakse iga-aastaselt VKEd assambleel, et anda kohalikele sidusrühmadele ja laiemale VKEd kogukonnale võimalus protsessis aktiivselt osaleda.

VKEd saadikute võrgustik ja teised ELi institutsioonid kaasatakse strateegia rakendamise järelevalvesse, näiteks saadikute iga-aastase aruande kaudu, mille nad esitavad konkurentsivõime nõukogule, ja Euroopa Parlamendiga peetava korrapärase dialoogi abil. Selle aruande ettevalmistamiseks kohtub ELi VKEd saadik, keda saadavad riiklikud VKEd saadikud, VKEd poliitika kujundajate ning muude sidusrühmadega liikmesriikides, et arutleda ka selliseid VKEd jaoks olulisi küsimusi, mis on kindlaks tehtud Euroopa poolaasta protsessi käigus. Neist hindamismehhanismidest tuleneva analüüsi põhjal töötab ELi VKEd saadik koos liikmesriikide VKEd saadikutega välja VKEd strateegia riiklikud rakenduskavad, tehes koostööd kohalike ärivaldkonna sidusrühmadega.

ELi **VKE määratlus** on keskne vahend, mis tagab, et strateegia on suunatud õigele sihtrühmale, st et sellest on abi ja kasu neil ettevõtjatel, mis seda kõige enam vajavad. Komisjon kontrollib korrapäraselt, kas see täidab oma eesmärgi. Hiljutise avaliku konsultatsiooni,⁴⁸ uurimuste ja küsitluste kohaselt toimib määratlus hästi ja seda on lihtne kasutada valdava enamiku väikeste ja autonoomsete ELi VKEd kohta. Komisjon hindab tõstatatud küsimusi täiendavalt ja annab nende kohta aru, käsitledes näiteks keerukaid omandistruktuure või võimalikku nn seotuse efekti.

PEAMISED MEETMED

- Komisjon määrab ametisse **ELi kõrgetasemelise VKEd saadiku**.
- Komisjon tugevdab **VKEd saadikute võrgustikku**, et suurendada ELi ja riikliku tasandi seotust VKEd poliitika vallas.
- Komisjon nimetab ametisse rühma **strateegilise ettevõtluse saadikuid**.
- **ELi VKEd saadik** suurendab teadlikkust VKEdega seotud küsimustest **korrapärasel dialoogis õiguskontrollikomiteega**.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/integration-digital-technology>.

⁴⁸ Avalik konsultatsioon VKE määratluse läbivaatamise kohta: https://ec.europa.eu/info/consultations/public-consultation-review-sme-definition_et.